

เกร็ดความรู้เกี่ยวกับระยะเวลาการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่น่าสนใจกรณีที่มีลูกหนี้ตามคำพิพากษหลายคน

โดยนายวุฒิพงษ์ เหลืองประเสริฐ

ผู้อำนวยการกองพัฒนาระบบการบังคับคดี

ในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง การบังคับคดีตามคำพิพากษาเป็นขั้นตอนสำคัญที่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิตามคำพิพากษาในการเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้หรือปฏิบัติตามคำพิพากษาให้ครบถ้วน อย่างไรก็ตามสิทธินี้ไม่ได้คงอยู่ตลอดไป แต่ถูกจำกัดไว้ด้วย "ระยะเวลาในการบังคับคดี" ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยเฉพาะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๔ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อสิทธิในการยึดทรัพย์ของลูกหนี้

๑. หลักทั่วไป

เรื่องระยะเวลาในการบังคับคดีโจทก์นั้นมีระยะเวลาในการบังคับคดี ๑๐ ปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๗๔ วรรคหนึ่ง การนับระยะเวลานั้นแบ่งออกเป็น ๒ กรณี

กรณีแรก ภายใน ๑๐ ปีนับตั้งแต่วันที่ศาลนั้นได้มีคำพิพากษาเดิมแนววินิจฉัยของศาลฎีกาให้นับแต่วันที่คำพิพากษาลงถึงที่สุด (ฎีกาที่ ๓๓๒๕/๒๕๕๒) ต่อมาแนววินิจฉัยของศาลฎีกากลับไปอีกทางหนึ่งว่าหมายถึง วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชั้นที่สุดในคดีนั้น โดยแตกต่างกันละเรื่องกับวันที่มีคำพิพากษาลงถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๔๗ (ฎีกาที่ ๑๐๗๓/๒๕๕๘ (ประชุมใหญ่))

กรณีสอง การนับระยะเวลาตามกฎหมายต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓ วรรคสองโดยไม่ให้นับวันแรก หมายถึง ไม่ให้นับวันแรกที่ศาลมีคำพิพากษานับรวมอยู่ด้วย

ตัวอย่างเช่น ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาในวันที่ **๑ ตุลาคม ๒๕๖๐** หากไม่มีคู่ความฝ่ายใดอุทธรณ์คดีจะถึงที่สุดในวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ดังนั้นการนับระยะเวลา ๑๐ ปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๗๔ วรรคหนึ่ง จะต้องนับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๐ อันเป็นวันที่ถือว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่สุดในคดีนั้นไม่นับตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ อันเป็นวันที่คดีนั้นถึงที่สุดและตามมาตรา ๑๙๓/๓ วรรคสองไม่ให้นับวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๐ อันเป็นวันแรกนั้นรวมเข้าอยู่ด้วย ดังนั้นระยะเวลาในการบังคับคดีจึงจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๐ และจะครบกำหนด ๑๐ ปีในวันที่ **๑ ตุลาคม ๒๕๗๐**

แต่ตามตัวอย่างข้างต้นหากคดีดังกล่าวนี้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มีการยื่นอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์นั้นได้มีคำพิพากษาในวันที่ **๑ มกราคม ๒๕๖๑** โดยไม่มีคู่ความฝ่ายใดยื่นฎีกา คดีจะถึงที่สุดในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ดังนั้นการนับระยะเวลา ๑๐ ปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๗๔ วรรคหนึ่ง จะต้องนับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๑ ซึ่งเป็นวันที่มีคำพิพากษาของศาลชั้นที่สุดหรือชั้นอุทธรณ์ไม่ใช่นับตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ อันเป็นวันที่คดีถึงที่สุดแต่อย่างใด และตามมาตรา ๑๙๓/๓ วรรคสองไม่ให้นับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๑ เป็นวันแรกรวมเข้าอยู่ด้วย ดังนั้นระยะเวลาในการบังคับคดีจึงจะต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๖๑ และจะครบกำหนด ๑๐ ปีในวันที่ **๑ มกราคม ๒๕๗๑**

๒. หากคำพิพากษาหรือคำสั่งได้กำหนดให้ชำระหนี้เป็นงวดเป็นรายเดือน รายปี หรือ กำหนดให้ชำระหนี้ อย่างไรในอนาคต

ให้นำระยะเวลาสิบปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๔ วรรคหนึ่ง ตั้งแต่ วันที่นั้นตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นสามารถบังคับเอาให้ชำระได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๔ วรรคสอง

ตัวอย่างคำพิพากษาที่กำหนดให้ชำระหนี้เป็นงวดๆ เช่น ศาลพิพากษาให้ขับไล่และให้จำเลยนั้น ชำระค่าเสียหายให้แก่โจทก์เป็นรายเดือนเป็นเงินเดือนละ ๒๐,๐๐๐ บาท นับตั้งแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่า จำเลยนั้นจะขนย้ายทรัพย์สินและบริวารออกไปจากที่ดินของโจทก์ ดังนั้นเมื่อกำหนดระยะเวลาในการบังคับ คดีภายใน ๑๐ ปีจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ถึงกำหนดชำระเป็นรายงวดไป หากงวดใดยังไม่เกิน ๑๐ ปีเจ้าหนี้ตาม คำพิพากษายังมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีในงวดนั้นต่อไปได้ ฎีกาที่ ๒๗๐๐/๒๕๒๔

๓. กำหนดระยะเวลาการบังคับคดีภายใน ๑๐ ปีนี้ใช้บังคับรวมไปถึงเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเป็นผู้รับจำนองด้วย

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาก่อนหน้านี้ได้วางหลักไว้ว่า เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นเจ้าหนี้จำนอง สามารถบังคับคดีได้แม้จะเกินกำหนด ๑๐ ปีนับแต่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้วก็ตาม เพราะการจำนองไม่สิ้นไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๗๔๔ (๑) (๓) แต่จะบังคับชำระดอกเบี้ยตามสัญญาจำนอง ย้อนหลังเกินห้าปีไม่ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๙๓/๒๗ และมาตรา ๗๔๕ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๔๔๒/๒๕๔๗ ,๗๑๒๘/๒๕๕๕ ,๕๙๙๒/๒๕๕๖

ซึ่งต่อมาเมื่อปี ๒๕๕๙ ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๖๑๓/๒๕๕๙ (ประชุมใหญ่) และปี ๒๕๖๐ ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๕๕๑/๒๕๖๐ กลับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเดิม โดยวางหลักเกณฑ์ใหม่ว่า สิทธิ จำนองเป็นทรัพย์สินที่จะระงับสิ้นไปเมื่อมีเหตุใดเหตุหนึ่งดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๔๔ (๑) ถึง (๖) ผู้รับจำนองย่อมมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินจำนอง แม้หนี้ประธานหรือสิทธิ เรียกร้องส่วนที่เป็นประธานจะขาดอายุความ เพียงแต่จะบังคับเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระในการจำนองเกินกว่าห้า ปีไม่ได้ตามที่มาตรา ๑๙๓/๒๗ และมาตรา ๗๔๕ บัญญัติไว้ แต่บัญญัติดังกล่าวเป็นกฎหมายสารบัญญัติซึ่ง กำหนดสิทธิและหน้าที่ของคู่กรณีที่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน หากเจ้าหนี้ถูกโต้แย้งสิทธิและฟ้องลูกหนี้เป็นคดีต่อศาล เพื่อบังคับจำนอง กระบวนพิจารณาต้องบังคับตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอัน เป็น กฎหมายสบัญญัติ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นผู้รับจำนองจะต้องบังคับคดีภายใน ๑๐ ปีนับแต่ วันที่มี คำพิพากษาของศาลชั้นที่สุดเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามแม้จะไม่ได้บังคับคดีภายใน ๑๐ ปี แต่ บุริมสิทธิจำนองยังคงอยู่สามารถไต่ถามต่อลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้โดยยังคงมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สิน จำนองได้ตามมาตรา ๓๒๒ และมาตรา ๓๒๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๔. ขั้นตอนการบังคับคดี

การร้องขอให้บังคับคดีภายใน ๑๐ ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้น จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆให้ครบ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี

๔.๒ ต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนั้นทราบศาลได้ออกหมายบังคับคดีแล้ว

๔.๓ ต้องยื่นคำแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี ขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตาม คำพิพากษา

ซึ่งขั้นตอนในสามข้อดังกล่าวนี้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานั้นจะต้องดำเนินการให้ครบภายใน ๑๐ ปี หากแต่แค่ขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี ดำเนินการขั้นตอนต่อไปจนพ้นกำหนดระยะเวลา ๑๐ ปี ดังนั้นย่อมถือว่าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานั้นหมดสิทธิในการบังคับคดีเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ ฎีกาที่ ๕๔๗๖/๒๕๓๖

คำถาม หากในคดีนั้นมีจำเลยหลายคนถูกฟ้องในหนี้ที่ไม่อาจแบ่งแยกได้ เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วมีจำเลยบางคนเท่านั้นที่อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษา การนับระยะเวลาการบังคับคดีจะนับอย่างไร

คำตอบ สืบเนื่องจาก ๓๓๓๓ ก.เป็นโจทก์ฟ้องให้จำเลยรวม ๕ คนชำระหนี้หากไม่ชำระให้นำทรัพย์สินจำนองซึ่งเป็นที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้โจทก์ ในชั้นศาลปรากฏว่าโจทก์และจำเลยทั้งห้าตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน โดยจำเลยทั้งห้ายอมร่วมกันหรือแทนกันชำระหนี้ตามฟ้องให้โจทก์ ด้วยการผ่อนชำระให้แก่โจทก์เป็นรายเดือนทุกภายในวันที่ ๑ ของทุกเดือนติดต่อกัน เริ่มผ่อนชำระเดือนแรกภายในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๖ และจะชำระหนี้ทั้งหมดให้เสร็จภายในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๗ ศาลชั้นต้นพิพากษาศาลฎีกาตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว

จำเลยที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๔ อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ยกอุทธรณ์ จำเลยที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๔ ฎีกา ศาลฎีกาไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษามีคำสั่งให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความศาลฎีกา โดยศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๘

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๗ โจทก์ได้ยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขออนุญาตยึดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งมีชื่อจำเลยที่ ๒ ที่ ๕ เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์จำนองโจทก์

คดีมีประเด็นว่าโจทก์ขอบังคับคดีกับจำเลยที่ ๒ ที่ ๕ ภายใน ๑๐ ปีแล้วหรือไม่

ผู้เขียนในฐานะเจ้าพนักงานบังคับคดีพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ ที่ ๕ มิได้อุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษา ซึ่งศาลพิพากษาศาลฎีกาตามสัญญาประนีประนอมยอมความโดยจำเลยทั้งห้ายอมร่วมกันผ่อนชำระหนี้ให้แก่โจทก์เป็นรายเดือนภายในวันที่ ๑ ของทุกเดือน **งวดแรกภายในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๖ และจะชำระหนี้ทั้งหมดให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๗** หากจำเลยทั้งห้าผิดนัดเดือนใดเดือนหนึ่งถือว่าผิดนัดชำระหนี้ทั้งหมด จากเอกสารรายละเอียดการคำนวณยอดหนี้ที่ผู้รับมอบอำนาจเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานำส่งต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี ปรากฏว่าจำเลยมีการผ่อนชำระหนี้ครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ดังนั้นวันสุดท้ายที่โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะขอให้บังคับคดีกับจำเลยที่ ๒ ที่ ๕ คือวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๖ (ผิดนัด ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖) แม้จำเลยที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๔ จะยื่นอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาแต่สิทธิในการบังคับคดีเฉพาะตัวของจำเลยที่ ๒ ที่ ๕ ย่อมเกิดขึ้นนับแต่วันที่โจทก์อาจบังคับชำระหนี้ได้ หากนับแต่วันที่อ่านคำพิพากษาศาลฎีการะหว่างจำเลยที่ ๑ ที่ ๓ ที่ ๔ กับโจทก์ไม่ โจทก์จึงขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินของจำเลยที่ ๒ และที่ ๕ เมื่อล่วงพ้นระยะเวลาการบังคับคดีแล้วไม่ได้ จึงมีคำสั่งไม่ดำเนินการยึดไว้ให้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๗๔ โดยโจทก์ไม่ได้ยื่นคำร้องต่อศาลคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีแต่อย่างใด (เทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๕๑/๒๕๖๖)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๕๑/๒๕๖๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๔ วรรคหนึ่ง หาได้บัญญัติให้ต้องเริ่มนับระยะเวลาสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาถึงที่สุดไม่ ระยะเวลาบังคับคดีภายในสิบ

ปีต้องเริ่มแต่วันมีคำพิพากษาของศาลชั้นที่สุดในคดีนั้น ทั้งการบังคับคดีเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่จะบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษารายใดและเป็นเรื่องเฉพาะตัวลูกหนี้ตามคำพิพากษาแต่ละราย

ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาโดยจำเลยที่ ๒ ขาดนัดยื่นคำให้การเมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ จำเลยที่ ๒ มิได้อุทธรณ์ วันสุดท้ายที่โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนในการขอให้บังคับคดีแก่จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาคือวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ โจทก์ยื่นคำร้องขอให้บังคับคดีแก่ทรัพย์สินของจำเลยที่ ๒ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ และนำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๓ ล่วงพ้นระยะเวลาสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาศาลชั้นต้นซึ่งเป็นวันมีคำพิพากษาของศาลชั้นที่สุดจึงต้องห้ามมิให้โจทก์ขอให้บังคับคดีแก่จำเลยที่ ๒ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๔ วรรคหนึ่ง แล้ว

แม้จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นเกี่ยวกับการชำระหนี้อันไม่อาจแบ่งแยกได้และได้รับอนุญาตให้ทุเลาการบังคับไว้ ในระหว่างอุทธรณ์ ซึ่งศาลอุทธรณ์ภาค ๑ อาจพิพากษากลับและให้มีผลถึงจำเลยที่ ๒ ที่มีได้อุทธรณ์ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๕ (๑) แต่เมื่อศาลอุทธรณ์ภาค ๑ มิได้พิพากษากลับและศาลฎีกาไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษา สิทธิในการบังคับคดีเฉพาะตัวจำเลยที่ ๒ ย่อมเกิดขึ้นนับตั้งแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา หาใช่นับแต่วันอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ระหว่างจำเลยที่ ๑ กับโจทก์ไม่ โจทก์ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินของจำเลยที่ ๒ เมื่อล่วงพ้นกำหนดระยะเวลาสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาศาลชั้นต้น โจทก์จึงสิ้นสิทธิบังคับคดีแก่จำเลยที่ ๒

ดังนั้น กำหนดระยะเวลา ๑๐ ปีของการบังคับคดีเอากับจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น จะต้องยึดถือตามจำเลยในแต่ละคดีเป็นรายคนไป